

Висновки між рядків

Пакет розширення ЄС: від чого залежатиме прогрес України на шляху до членства в Євросоюзі?

8 листопада може вважатися історичним днем у новітній історії України. Європейська комісія нарешті опублікувала так званий Пакет розширення, що представляє собою оцінку готовності 10 держав, які свого часу подавали заявку на приєднання до Європейського союзу. Також ЄК вийшла з рекомендаціями для членів ЄС відкрити перемовини про вступ з Україною, Молдовою, а також надати Грузії статус кандидатки на членство в Євросоюзі. І хоча дана думка Європейської комісії має необов'язковий характер, Європейська рада, яка розглядатиме це питання в грудні поточного року, при ухваленні свого рішення буде спиратись на звіти та пропозиції ЄК. Тож українці мали вагомі підстави для святкування нового політико-дипломатичного здобутку у відносинах з Європейським союзом.

Наступним кроком на нашому інтеграційному шляху має стати формування переговорної рамки державами ЄС в березні 2024 року. Саме такий підхід був прогнозованим ще з літа поточного року після оголошення усної оцінки поступу України у виконанні семи вимог ЄК. Але подальший рух в грудні та березні не є гарантованим. До березня 2024 року Україна має зосередитись на фіналізації уточнених вимог ЄК щодо внутрішніх реформ в сфері боротьби з корупцією, національних меншин та зменшення впливу олігархів.

Одночасно необхідно вивчити декілька уроків політичного та процедурного характеру, які впливають з презентації відповідних звітів, а також змісту комунікації з боку президентки Єврокомісії Урсули фон дер Ляєн. Отже, що важливого для України ми можемо прочитати між рядків?

Всі різні, але всі рівні

Оприлюднений документ містить ретельний аналіз поступу 10 держав на шляху зближення з ЄС відповідно до взятих на себе зобов'язань. На радарі ЄС нині перебувають: Албанія, Боснія і

Герцеговина, Грузія, Косово, Молдова, Північна Македонія, Сербія, Туреччина, Україна, Чорногорія. Але Україна, Молдова і Грузія з'явилися вперше в спільному переліку. Це означає, що, з одного боку, ми маємо індивідуальні зобов'язання перед ЄС, які висловлені до України у формі чотирьох вимог, і рухаємося за власним планом їх імплементації. Але, з іншого боку, тепер всі 10 держав знаходяться у спільній системі координат, де питання внутрішнього реформування та зближення з ЄС мають значно ширший характер.

Для того щоб тримати взятий ритм імплементації внутрішнього законодавства ЄС, а також проведення реформ, Україна має показувати результати у порівнянні з іншими членами клубу претендентів на членство.

Додатковий звіт для повноцінного старту

Україна у виконанні семи рекомендацій Європейської комісії, які були запропоновані у червні 2022 року, досягла чималого прогресу. За оцінкою очільників ЄК, Київ спромігся показати результат на рівні 90 відсотків від загального переліку пропозицій. І якщо до ухвалення політичного рішення Європейською радою про відкриття переговорного процесу поточного рівня звіту достатньо, то для ухвалення остаточного рішення членами ЄС у березні 2024 року ЄК підготує проміжний звіт, який оцінить виконання домашньої роботи Україною у відповідності до уточнених прохань, висловлених ЄК в листопаді 2023-го. Тобто Україна має принаймні чотири місяці для завершення імплементації всіх вимог. Варто зазначити, що повний звіт щодо прогресу України містить низку конкретних кроків, які не були попередньо на порядку денному з виконання рекомендацій від червня 2022 року. Втім, прогрес у їх опрацюванні до березня матиме істотний вплив на держави ЄС при формуванні переговорної позиції європейської сторони.

Розширення – предмет політичних торгів в ЄС

Варто зауважити, що хоча Європейська комісія самостійно оцінює прогрес у зближенні держав-претендентів, вплив держав-членів на кінцевий формат документу теж значний. Зважаючи, що для ухвалення політичного рішення за наданими рекомендаціями потрібна одностайність, комісія уважно прислухається до побажань окремих столиць при фіналізації так званого Пакету розширення.

Тому не має виникати сумнівів, що уточнення та поглиблення змісту вимог до держав-претендентів, в тому числі до України, може бути ініціативою одної або декількох держав. Наприклад, у сфері нацменшин Україна знає, кому завдячувати довгим і тернистим шляхом до виконання. Цілком ймовірно, що Київ буде активніше шукати болючі компроміси, розуміючи всю маніпулятивність позиції Будапешта.

Поява Грузії як потенційної кандидатки теж може свідчити про політичну основу цього рішення, зважаючи на низку невиконаних зобов'язань, в тому числі й щодо приєднання до позиції ЄС у сфері зовнішньої та безпекової політики.

Також присутність Боснії і Герцеговини серед держав, яким ЄК рекомендує відкрити перемовини, хоча й за умови виконання поставлених рекомендацій, свідчить про бажання окремих членів ЄС адвокатувати увагу до західно-балканського треку. І тут політична доцільність, яку уперто демонструють окремі члени ЄС, суперечить ціннісному підходу, адже Боснія і Герцеговина продемонструвала доволі низьку увагу до 14 вимог ЄК.

Війна як фактор, але не відмовка

При описі успіхів впровадження реформ Україною ЄК часто говорить про досягнення поступу в реалізації певного виду реформ попри війну з Росією. Для першого звіту, який покликаний показати базовий зріз готовності до переговорів про вступ, таке формулювання дає нам певні додаткові переваги, говорить про державну та суспільну стійкість. Однак з початком офіційного треку проведення міжурядових конференцій даний аргумент вже не даватиме додаткових преференцій, оскільки держави – члени ЄС зацікавлені в максимальній домашній роботі, формуванні демократичної та прозорої системи врядування, поваги до фундаментальних прав. Тут і українська влада, і суспільство мають об'єднати свої зусилля задля максимально швидкого та невибіркового підходу до праці, насамперед поліпшувати ситуацію з верховенством права, справедливою судовою реформою, стійкою антикорупційною та антиолігархічною системою. Війна має стати радше прекурсором згуртованості, а не передумовою для постійних відтермінувань. Звичайно, сектори і сфери, які страждають від війни, мають перебувати на порядку денному дипломатії воєнного часу України.

Управління очікуваннями

Пакет розширення дає чітке уявлення про те, що Україна має навчитись правильному програмуванню своєї роботи в часі, а також чесно звітувати про свої успіхи як перед європейськими партнерами, так і українським суспільством.

Обіцянки українських інтеграторів щодо надшвидкого виконання вимог ЄК вже зазнали корегування в 2022 році в бік затягування цього процесу. Уряд і парламент мають бути свідомі того, що процес адаптації українського законодавства забере більше часу, ніж нині можливо почути в сміливих політичних лозунгах про завершення всіх справ протягом двох років. Такі комунікації не допомагають ані побудові довіри з партнерами, ані дотриманню обіцянок перед українським суспільством.

Також листопадовий звіт щодо України чітко показав, що урядові комунікації можуть дещо прикрашати ситуацію зі станом імплементації реформ, грати в певну вигадливість в адаптації європейських норм і вимог ЄК. Нас наблизить до результату не лише активна комунікація, але й відповідність цієї комунікації реальним результатам.

Вузьке вікно можливостей

Політика розширення протягом багатьох років перебувала у стагнації, де держави-кандидати вже зневірилися у можливості приєднання до ЄС. До слова, процес приєднання Західних Балкан до ЄС почався рівно 20 років тому.

Зрозуміло, що війна Росії проти України привідкрила вікно можливостей, і не лише для Києва та Кишинєва. І наші держави мають скористатись ним. Західні Балкани також мають додаткові можливості сформувати політичну модель свого приєднання. Втім, саме від прогресу України буде залежати, чи стане новий етап політики розширення ефективним. Першим індикатором серйозності намірів української влади має стати виконання чотирьох вимог ЄК до березня 2024 року і, відповідно, можливість відкриття першого раунду міжурядових консультацій вже навесні наступного року. До дисциплінованості й активності Києва на євроінтеграційній ниві мають закликати не лише в столицях ЄС, а і претендентів на членство в Європейському союзі, які мають амбіції доєднатись до клубу.

Геннадій Максак

Геннадій Максак (Hennadiy Maksak) - голова правління Ради зовнішньої політики «Українська призма».

